

4. POMPONIUS, lib. 16, ad Quintum Mucium.

Qui pro tutore negotia gerit, eandem fidem et diligentiam praestat, quam tutor praestaret.

5. ULPIANUS, lib. 10, ad Edictum.

Ei, qui pro tutore negotia gessit, contrarium⁶ iudicium competit.

TIT. VI.

QUOD FALSO TUTORE AUCTORE GESTUM ESSE DICATUR.

1. ULPIANUS, lib. 12, ad Edictum.

Hujus edicti aequitas non est ambigua: ne contrahentes decipiantur, dum falsus tutor adhibetur. — § 1. Verba autem edicti haec sunt: *Quod eo auctore, inquit, qui tutor non fuerit.* — § 2. Verbis edicti multa desunt: quid enim si fuit tutor, is tamen fuit, qui auctoritatem accommodare non potuit, puta furiosus, vel ad aliam regionem datus? — § 3. Sed Pomponius libro 30 scribit, interdum, quamvis [a] non tutore gestum est, non pertinere ad hanc partem edicti. Quid enim, si duo tutores, alter falsus, alter verus auctoritatem accommodaverint: nonne valebit quod gestum est? — § 4. Item hoc edictum, licet singulariter scriptum sit, si tamen plures intervenerint, qui tutores non erant, [tamen] locum habere debere, Pomponius lib. 30 scribit. — § 5. Idem Pomponius scribit, etiamsi pro tutore negotia gerens auctoritatem accommodaverit, nihilominus hoc edictum locum habere: nisi forte praetor decreverit, *ratum se habiturum id, quod his auctoribus gestum est*: tunc enim valebit pro praetoris tuitionem, non ipso jure. — § 6. Ait praetor: *Si id actor ignoravit, dabo in integrum restitutionem.* Scienti⁷ non subvenit: merito: quoniam ipse se decipit.

2. PAULUS, lib. 12, ad Edictum.

Si id, inquit, actor ignoraverit. Labeo: et si dictum sit ei, et bona fide non crediderit.

3. ULPIANUS, lib. 12, ad Edictum.

Plane si is sit, qui auxilio non indiget, scientia ei non nocet: ut puta si pupillus⁸ cum pupillo egit: nam cum nihil actum sit, scientia non nocet.

4. PAULUS, lib. 12, ad Edictum.

Minori vigintiquinque annis succurreret, etiamsi scierit

5. ULPIANUS, lib. 12, ad Edictum.

Interdum tamen et si scientia noceat⁹, tamen restitutio facienda erit, si a praetore compulsus est ad iudicium accipiendum.

6. PAULUS, lib. 12, ad Edictum.

Pupilli¹⁰ scientia computanda non est: tutoris ejus computanda est: utique [et] si pupillo cautum sit, melius dicitur, rem suam restitui pupillo, quam incertum cautionis eventum [eum] spectare: quod et Julianus, si alias circumventus sit pupillus, respondit.

7. ULPIANUS, lib. 12, ad Edictum.

Novissime praetor ait: *In eum⁶, qui, cum tutor non esset, dolo malo auctor factus esse dicitur, iudicium dabo: ut quanti ea res erit, tantam pecuniam condemnetur.* — § 1. Non semper tutor convenitur: nec sufficit, si sciens auctor fuit: verum ita demum, si dolo malo auctor fuit. Quid, si compulsus, aut metu ne compelleretur, auctoritatem accommodaverit? Nonne debet esse excusatus? — § 2. Quod ait praetor, *quanti ea res erit*, magis puto non poenam, sed veritatem⁷ his verbis contineri. — § 3. Pomponius lib. 30 recte scribit, etiam sumptum in hoc iudicio rationem haberi, quos facturus est actor restitutorio agendo. — § 4. Si plures sint, qui auctores fuerunt, perceptione ab uno facta et caeteri liberantur, non electione.

8. PAULUS, lib. 12, ad Edictum.

Et ideo, si nihil aut non totum servatum sit, in reliquos non denegandum in id, quod deest, Sabinus scribit.

9. ULPIANUS, lib. 12, ad Edictum.

Hujus actionis exemplo Pomponius lib. 31 scribit, dandam actionem adversus eum qui dolo⁸ malo adhibuit, ut alius auctoraretur inscius. — § 1. Has in factum actiones heredibus quidem competere, caeterisque

6. L. 1, § 1, supr. de contrar. tutel.
Tit. VI — 1. L. 148, infr. de reg. jur. — 2. L. 57, infr. de oblig. et act. — 3. L. 6, infr. h. t. — 4. L. 1, in fin. supr. eod. — 5. L. 3, supr. eod. — 6. L. 11, infr. eod. — 7. L. 1, in fin. supr. si quis ius dicent. — 8. L. 1, in fin. supr. qui satisd. cog. — 9. L. 179, infr. de verb. signif. — 10. L. 7, supr. h. t. — 9. d. l. 7. — 10. In pr. supr. hic d. l. 7. 9, in pr.; et § 1, supr. eod.

successoribus: in eos vero non reddi, Labeo scribit: nec in ipsum, post annum: quoniam et factum puniunt, et in dolum concipiuntur: et adversus eas personas, quae alieno juri subjectae sunt, noxae erunt.

10. GAIVS, lib. 4, ad Edictum provinciale.

Si falso tutore actum sit, et interea dies actionis exierit, aut res usucapta sit, omnia incommoda perinde sustinere debet, ac si illo tempore vero tutore auctore egisset.

11. ULPIANUS, lib. 38, ad Edictum.

Falsus tutor, qui in contrahendo auctor minori duodecim vel quatuordecim annis fuerit, tenebitur in factum actione, propter dolum⁹ malum: cujuscuque conditionis fuerit, vel sui juris, vel alieni. — § 1. Qui dolo¹⁰ malo auctoritatem accommodavit, tenebitur hoc edicto. — § 2. Sed et si quis filiaefamilias auctor factus sit ad contrahendum, tenetur. Idemque juris est, si ancilla quis tutore auctore credidisset. Nam omnibus istis modis propter tutorem decipitur is qui contraxit, qui aliter cum impubere contracturus non fuit, quam si tutoris auctoritas interesset. — § 3. Julianus lib. 21 Digestorum tractat: an etiam in patrem debeat dari haec actio, qui filiam minorem duodecim annis nuptum dedit? Et magis probat, patri ignoscendum esse (qui) filiam suam maturius in familiarum sponsi perducere voluit: affectu enim propensiore magis quam dolo malo id videri fecisse. — § 4. Quod si intra duodecim annos haec decesserit, cum haberet dotem: putat Julianus, si dolo malo conversatus sit is, ad quem dos pertinet, posse maritum doli mali exceptione condicentem summovere, in casibus, in quibus dolum vel in totum vel in partem, si constabat matrimonium, fuerat lucraturus.

12. Idem, lib. 1 Responsorum.

Ex eo quod interrogatus tutorem se esse respondit, nulla eum actione teneri, si tamen, cum tutor non esset, responso suo in aliquam captionem adolescentem induxit, utilem actionem adversus eum dandam.

TIT. VII.

DE FIDEJUSSORIBUS¹, ET NOMINATORIBUS, ET HEREDIBUS² TUTORUM ET CURATORUM.

1. POMPONIUS, lib. 17, ad Sabinum.

Quamvis heres tutoris tutor non³ est, tamen ea qua per defunctum inchoata sunt, per heredem, si legitime aetatis et masculus sit, explicari debent⁴: in quibus dolus ejus admitti potest. — § 1. Quod penes tutorem fuit, heres quoque ejus reddere debet: quod apud pupillum is reliquerit, si heres capit, non quidem crimine caret, sed extra tutelam est; et utili actione hoc reddere compellitur.

2. ULPIANUS, lib. 59, ad Sabinum.

Postulare tutorem videtur et qui per⁵ alium postulat: item nominare et qui per alium hoc idem facit.

3. Idem, lib. 38, ad Edictum.

Etiam fidejussorem⁶ et heredes fidejussoris ad rationem eandem usurarum revocandos esse constat, ad quam et tutor revocatur.

4. Idem, lib. 36, ad Edictum.

Cum ostendimus, heredem⁷ quoque tutelae iudicio posse conveniri, videndum, an etiam proprius ejus dolus, vel propria administratio veniat in iudicium? Et exstat Servii sententia existimantis, si post mortem tutoris heres ejus negotia pupilli gerere perseveraverit, aut in arca tutoris pupilli pecuniam invenerit, et consumperit, vel eam pecuniam quam tutor stipulatus fuerat, exegerit, tutelae iudicio eum teneri suo nomine: nam cum permittatur adversus heredem ex proprio dolo jurari in litem, apparet eum iudicio tutelae teneri ex dolo proprio. — § 1. Negligentia⁸ plane propria heredi non imputabitur. — § 2. Usuras quoque ejus pecuniae, quam pupillarem agitavit, praestare debet heres tutoris: quantas autem et cujus temporis usuras praestare debeat, ex bono et aequo constitui ab iudice oportet. — § 3. Fidejussores a tutoribus nominati, si praesentes fuerunt, et non contraxerunt, et nomina sua referunt in acta publica passi sunt, aequum est, perinde teneri, atque si jure legitimo stipulatio interposita fuisset. Eadem causa videtur adfirmatorum qui scilicet, cum idoneos esse tutores adfirmaverint, fidejussorum vicem sustinent.

Tit. VII. — 1. Lib. 5, C. 57. — 2. Lib. 5, C. 54. — 3. L. 16, in fin. supr. de tutel. — 4. L. 4, infr. h. t.; L. 5, § 6, supr. de admin. et peric. tut.; L. 27, infr. de appellat.; L. 13, supr. de tutelae et ration. — 5. L. 1, § 2, supr. de postul. — 6. L. 8, supr. de eo quod certo loco. — 7. L. 32, in pr. supr. de admin. et peric. tut. — 7. L. 1, in pr.; L. 5, supr. h. t. — 8. L. 1, C. de hered. tut.; L. 4, infr. de magistr. conven.

5. PAULUS, lib. 38, ad Edictum.

Si cum fidejussoribus tutoris ex stipulatione *rem salvam fore* agetur, easdem reputationes habebunt, quas⁹ tutor.

6. PAPIANIUS, lib. 2 Responsorum.

Pupillus contra tutores, eorumque fidejussores, iudicem accipit: iudice defuncto, prius quam ad eum iretur, contra solos fidejussores alter iudex datus est: officio cognoscendis conveniet, si tutores solvendo sint, et administratio non dispar sed communis fuit, portionum¹⁰ virilium admittente rationem ex persona¹¹ tutorum.

7. Idem, lib. 3 Responsorum.

Si fidejussores, qui *rem salvam fore pupillo* caverant, tutorem adulescens ut ante conveniret, petierant, atque ideo stipulanti promiserunt *se reddituros, quod ab eo servari non potuisset*: placuit inter eos qui solvendo essent, actionem residui dividi: quod onus fidejussorum susceptum videretur: nam et si mandato plurium pecunia credatur, aequè dividitur actio: si enim quod datum pro alio, solvitur, cur species actionis aequitatem divisionis excludit?

8. PAULUS, lib. 9 Responsorum.

Heredes ejus, qui non jure¹² tutor vel curator datus administratione non immiscuit, dolum et culpam praestare non debere. — § 1. *Paulus respondit*, tale iudicium in heredem tutoris transferri oportere, quale defunctus suscepit. Hoc eo pertinet, ut non excusetur heres, si dicat se instrumenta tutelaria non invenisse: nam cum ex omnibus bona fide iudicii propter dolum defuncti heres teneatur, idem puto observandum [et] in tutelae actione. Sed constitutionibus subventum est ignorantiae heredum: hoc tamen tunc observandum est, cum post mortem tutoris heres conveniatur, non si lite contestata tutor decesserit: nam¹³ litis contestatione et poenales actiones transmittuntur ab utraque parte, et temporales perpetuantur.

TIT. VIII.

DE MAGISTRATIBUS CONVENIENDIS¹.

1. ULPIANUS, lib. 36, ad Edictum.

In ordinem subsidiaria actio non dabitur, sed in magistratus: nec in fidejussores eorum: hi enim *republicam salvam fore* promittunt, non pupilli: proinde nec nominatores magistratum ex hac causa tenebuntur, sed soli magistratus. Sed si ordo receperit in se periculum, dici debet, teneri eos qui praesentes fuerunt: parvi enim refert nominaverint, vel fidejusserint, an in se periculum receperint: utilis ergo in eos actio competit. Sed si a magistratibus municipalibus tutor datus sit, non videtur per ordinem elegi. — § 1. Neque² praetor, neque quis alius cui tutoris dandi jus est, hac actione tenebitur. — § 2. Si praeses provinciae denunciare magistratus tantum de facultatibus tutorum voluit, ut ipse daret: videamus an et quatenus teneantur? Et exstat divi Marci rescriptum, quo voluit, eos qui praesidi renunciant, non perinde teneri, atque si ipsi dedissent; sed si decesserunt, gratia forte aut pecunia, falsa renunciantes: plane, si praeses provinciae satis eos exigere jussit, non dubitabimus teneri eos, etiamsi praeses dederit. — § 3. Si praeses provinciae, nominibus ab alio acceptis, ad magistratus municipales remiserit, ut se de nominibus instruant, et perinde instructus dederit tutores, an exemplo eorum, qui praetorem instrunt, debeant magistratus teneri, quaeritur: utique enim interest, utrum ipsi magistratus nomina electa dederint praesidi, an ea, quae ab alio praeses accepit, inquisierint? Et puto, utroque casu [sic] teneri, quasi dolo vel lata culpa versati sunt. — § 4. Non tantum pupilli, sed etiam successores eorum subsidiaria agere possunt. — § 5. Si curatores fuerint minus idonei dati, dicendum est, teneri magistratus oportere, si ex suggestu eorum, vel nominibus ab eis acceptis, praeses dederit. Sed et si ad eos remiserit ut ipsi dent, vel post latonem ut exigenter satisfactionem, periculum ad eos pertinet. — § 6. Magistratibus imputatur etiam, si omnino tutor vel curator datus non sit: sed ita demum tenentur, si moniti non dederint: ideo damnum, quod impuberes vel adulescentes medio tempore passi sunt, ad magistratus pertinere non ambigitur, qui munere mandato non paruerunt. — § 7. Sciendum autem est, si magistratus municipales data opera tute-

9. L. 6, in fin. infr. h. t. — 10. L. 51, infr. de fidejuss. — 11. L. 5, supr. h. t. — 12. L. 13, § ult. in fin. supr. de excusat.; L. 1, C. de testam. tut.; L. 5, C. quidare tut. — 13. § 1, Inst. de perpet. et tempor. action.; L. un. C. ex delict. delincent.; L. 9, § 5, supr. de iurejur.; L. 29, infr. de novat.
Tit. VIII. — 1. Lib. 5, C. 75. — 2. § ult. Inst. de satisd. tut. — 3. L. ult. C. h. t. — 4. L. 20, in fin. pr. supr. de religio. — 5. L. 4, supr. de tut. vel curat. dat. — 6. L. 6, infr. h. t. —

lam distulerint in successores suos, vel si satisfactionem data opera traxerint quoad successores accipiant, nihil eis prodesse. — § 8. Divus Hadrianus rescripsit, etiam in eum qui electus est ad aestimandas³ tutorum satisfactiones, actionem dandam. — § 9. Si inter magistratus hoc conveniret, *Ut alterius tantum periculo tutores darentur*: conventiones enim duumvirorum jus publicum⁴ mutari non potest: prius tamen arbitror conveniendum eum qui hoc suscepit: deinde excussis facultatibus ejus, tunc veniendum ad collegam: quemadmodum si solus dedisset, diceremus prius eum, deinde collegam adgrediendum. — § 10. Si⁵ quando desint in civitate, ex qua pupilli oriundi sunt, qui idonei videantur, officium est magistratum exquirere ex vicinis civitatibus honestissimum quemque, et nomina praesidibus provinciae mittere, non ipsos arbitrium dandi sibi vindicare. — § 11. Si magistratus ab initio tutorem idoneum⁶ dedit, et satis non exegit⁷, non sufficit: quod si satis exegit, et idoneum exegit, quamvis postea facultatibus lapsi sint tutores vel fidejussores, nihil est quod ei qui dedit imputetur: non enim debent magistratus futuros casus et fortunam pupillo praestare. — § 12. Sed et si satis non exegit, idoneus tamen tutor eo⁸ tempore fuit, quo tutelae agi potest, sufficit. — § 13. Probatio⁹ autem non pupillo incumbit, ut doceat fidejussores solvendo non fuisse, cum acciperentur, sed magistratibus, ut doceant eos solvendo fuisse. — § 14. Privilegium in bonis magistratus pupillus non habet, sed cum caeteris creditoribus partem habiturus est. — § 15. Exigere autem cautionem magistratus sic oportet, ut pupilli servus¹⁰, aut ipse pupillus, si fari potest, et in praesentiarum est, stipuletur a tutoribus, item fidejussoribus eorum, *rem salvam fore*: aut, si nemo est qui stipuletur, servus publicus¹¹ stipulari debet, [*rem salvam fore pupillo*], aut certe ipse magistratus. — § 16. Plane ubi servus publicus vel ipse magistratus stipulatur, dicendum est utilem actionem pupillo dandam. — § 17. Si filiusfamilias fuit magistratus, et caveri pupillo non curaverit, aut non idonee cautum sit culpa ejus: an et quatenus in patrem ejus actio danda sit, quaeritur? Et ait Julianus, in patrem de peculio¹² dandam, sive voluntate ejus filius decurio factus sit, sive non: nam et si voluntate patris magistratum administravit, attamen non oportere patrem ultra, quam de peculio, conveniri: quasi *republicam salvam [solan] fore* promittat, qui dat voluntatem, ut filius decurio creetur.

2. Idem, lib. 3 Disputationum.

Proponebatur, duos tutores a magistratibus municipalibus datos, cautione non exacta, quorum alterum inopem decessisse, alterum in solidum conventum satis pupillo fecisse: et quaerebatur, an tutor iste adversus magistratum municipalem habere possit aliquam actionem, cum sciret a contutore suo satis non esse exactum? Dicebam, cum a tutore satis pupillo factum sit, neque pupillum ad magistratum redire posse, neque tutorem: cum nunquam tutor adversus magistratum habeat actionem: senatus enim consultum pupillo subvenit; praesertim cum sit quod tutori imputetur, quod satis a contutore non exegit, vel suspectum non¹³ fecit, si scit (ut proponitur) magistratibus eum non cavisse.

3. JULIANUS, lib. 21 Digestorum.

Quod si tutor ab hac parte culpa vacet, non erit iniquum adversus magistratum actionem ei dari.

4. ULPIANUS, lib. 3 Disputationum.

Non similiter tenentur heredes¹⁴ magistratum, ut ipsi tenentur, nam nec heres tutoris negligentiae¹⁵ nomine tenetur: nam magistratus quidem in omne periculum succedit: heres ipsius dolo proxima culpa succedaneus est.

5. JULIANUS, lib. 21 Digestorum.

Duo tutores partiti¹⁶ sunt inter se administrationem tutelae: alter sine herede decessit: quaesitum est, in magistratum qui non curasset ut caveretur, an in alterum tutorem actio pupillo dari deberet? Respondi, aequius¹⁷ esse in alterum tutorem dari, quam¹⁸ in magistratum: debuisset enim eum, cum sciret pupillo cautum non esse, universa negotia curare: et in ea parte, quam alteri tutori commisisset, similem esse ei, qui ad administrationem quorundam negotiorum pupilli non accessisset: nam etsi aliquam¹⁹ partem negotiorum pupilli administraverit, tenetur etiam ob rem quam non gessit, cum gerere deberet.

7. L. 5, C. eod.; L. 11, supr. de probat.; § 2, Inst. de satisd. tut. — 8. L. 3, C. de probat. — 9. L. 11, supr. d. t. — 10. L. 2, L. 6, infr. rem pupilli. — 11. d. L. 2, in fin. — 12. L. 3, in fin. supr. de pecul. — 13. L. 29, § 16, supr. de admin. et peric. tut. — 14. L. 6, infr. h. t. — 15. L. 1, C. de hered. tut.; L. 4, § 1, supr. tit. prox. — 16. L. 2, in fin. C. de divid. tut. — 17. L. 46, § 6, supr. de admin. et peric. tut. — 18. L. 4, C. h. t. — 19. L. 5, § 1, supr. admin. et peric. tut.

6. ULPIANUS, lib. 1, ad Edictum.

Quod ad heredem²⁰ magistratus pertinet, extat D. Pii rescriptum, causa cognita debere dari actionem: nam magistratus si tanta fuit negligentia, ut omnem cautionem omittet, æquum est haberi eum loco fidejussoris, ut et heres ejus teneatur: si vero cavet, et tunc idonei²¹ fuerunt, [et] postea desierunt, sicut [et] ipse magistratus probe recusaret hanc actionem, ita et heres multo justius. Novissime non alias ait in heredem actionem dandam, quam si evidenter magistratus cum minus idoneis fidejussoribus contrahunt.

7. CELSUS, lib. 14 Digestorum.

In magistratus, qui tutorem dederunt, rogo describas utrum pro virili portione actio danda sit, an optio sit ejus, qui pupillus fuit, cum quo potissimum agat? Respondit, si dolo fecerunt magistratus, ut minus pupillo caveretur, in quem vult actio ei danda in solidum est: sin culpa [duntaxat] eorum, neque dolo malo id factum est, æquius esse existimo, pro portione²² in quemque eorum actionem dari, dum pupillo salva res sit.

8. MODESTINUS, lib. 6 Responsorum.

Magistratus a curatoribus adulti cautionem exegerant rem salvam fore: ex his alter sine herede decessit: quero, an indemnitatem in solidum collega ejus prestare debeat? Modestinus respondit, nihil proponi, cur non debeat.

9. Idem, lib. 4 Pandectarum.

An in magistratus actione data, cum usuris sors exigi debeat, an vero usure peti non possint, quoniam constitutum est pecuniarum²³ usuras peti non posse, quaesitum est? Et rescriptum est a D. Severo et Antonino, et usuras peti posse: quoniam eadem in magistratibus actio datur, qua competit in tutores.

TIT. IX.

DE REBUS¹ EORUM, QUI SUB TUTELA VEL CURA SUNT, SINE DECRETO NON ALIENANDIS, VEL SUPPONENDIS.

1. ULPIANUS, lib. 35, ad Edictum.

Imperatoris Severi² oratione prohibiti sunt tutores et curatores prædia rustica³ vel suburbana distrahere. — § 1. Quæ oratio in senatu recitata est, Tertullo et Clemente consulibus, idibus Junii. — § 2. Et sunt verba ejus hujusmodi: *Præterea, patres conscripti, in iudicium tutoribus et curatoribus, ne prædia rustica vel suburbana distrahant: nisi⁴ ut id fieret parentes testamento vel codicillis caverint. Quod si forte⁵ alienum tantum erit, ut ex rebus cæteris non possit exsolvi: tunc prætor urbanus vir clarissimus audeat, qui pro sua religione æstimet⁶, quæ possint alienari obligare debeant: manente⁷ pupillo actione, si postea poverit probari, obreptum⁸ esse prætori. Si communis res erit, et socius ad divisionem provocet⁹; aut si creditor, qui pignori agrum a parente¹⁰ pupilli acceperit, jus exequatur: nihil novandum censeo.* — § 3. Si defunctus dum viveret res venales habuerit, testamento tamen non caverit uti distraherentur: abstinendum erit venditioni: non enim utique, qui ipse voluerit vendere, idem etiam postea distrahenda putavit. — § 4. Si minor vigintiquinque annis emit prædia, ut quoad pretium solveret, essent pignori obligata venditori: non puto pignus valere: nam ubi dominium quaesitum est minori, cepit non posse obligari.

2. PAULUS, lib. singul., ad orationem D. Severi.

Sed hic videtur illud movere, quod cum dominio pignus quaesitum est et ab initio obligatio inhæsit. Quod si a fisco emerit, nec dubitatio est, quin jus pignoris salvum sit. Si igitur talis species in privato venditore incidit, imperiali beneficio opus est, ut [ex] rescripto pignus confirmetur.

3. ULPIANUS, lib. 35, ad Edictum.

Sed si pecunia alterius pupilli alteri pupillo fundus sit comparatus, isque pupillo vel minori traditus, an pignoris obligationem possit habere

²⁰ L. 4, supr. l. E. 2, C. h. t. — ²¹ L. 1, § 11, supr. eod. — ²² L. 3, in fin. C. eod. — ²³ L. 1, C. de fiscalib. neur.
Tit. IX. — 1. Lib. 5, C. 71. — 2. L. 2, C. de curat. furios. — L. 9, C. de præd. et aliis reb. minor. — 3. L. 22, C. de admin. tut. — 4. L. 3, C. quando decreto opus non est. — 5. L. 8, § 2, infr. h. t. — 6. d. L. 5, § 10. — 7. d. L. 5, § 2 pen. — 8. d. § 2 pen. — 5, C. de p. red. et aliis reb. minor. — L. 55, in fin. supr. de admu. et peric. tut. — 9. L. 8, in fin. infr.

is, cujus pecunia fundus sit emptus? Et magis est, ut salvum sit jus pignoris secundum constitutionem imperatoris nostri, et D. patris ejus, ei pupillo, cujus¹¹ pecunia comparatus est fundus. — § 1. Pignori¹² tamen capi jussu magistratus vel præsidis, vel alterius potestatis, et distrahi fundus pupillaris potest. Sed et in possessionem¹³ mitti rerum pupillarum a prælore quis potest: et jus pignoris contrahitur sive legatorum servandorum causa, sive damni infecti: et ut procedat, juberi etiam possideri poterit: hæ enim obligationes sive alienationes locum habent, quia non ex tutoris vel curatoris voluntate id fit, sed ex magistratum auctoritate. — § 2. Item queri potest, si fundus a tutore petitus sit pupillaris, nec restituatur, an litis æstimatio oblata alienationem pariat? Et magis est, ut pariat: hæ enim alienatio non sponte tutorum fuit. — § 3. Idemque erit dicendum et si fundus petitus sit, qui pupilli fuit, et contra pupillum pronunciatum, tutoresque restituerunt: nam et hic valet alienatio, propter rei iudicate auctoritatem. — § 4. Si jus *ἐπιπροστυχόν* vel *ἐπαρτυχόν* habeat pupillus, videamus, an distrahi hoc a tutoribus possit? Et magis est, non posse, quamvis jus prædii potius sit. — § 5. Nec usufructus alienari potest, etsi solus fuit usufructus pupilli. An ergo hic nec non utendo amittatur, si tutor causam præbuerit hujus rei? Et manifestum est, restaurari debere. Sed si proprietatem habeat pupillus, non potest usufructum vel usum alienare, quamvis oratio nihil de usufructu loquatur. Simili modo dici potest, nec servitutem imponi posse fundo pupilli vel adolescentis, nec servitutem remitti: quod et in fundo dotali¹⁴ placuit. — § 6. Si lapidinas vel quæ alia metalla pupillus habuit stypterie, vel cujus alterius materia, vel si cretifodinas, argentifodinas, vel quid aliud huic simile,

4. PAULUS, lib. singul., ad orationem D. Severi.

Quod tamen privatis licet possidere:

5. ULPIANUS, lib. 35, ad Edictum.

Magis puto ex sententia orationis impediri alienationem. — § 1. Sed et si salinas habeat pupillus, idem erit dicendum. — § 2. Si pupillus alienum fundum bona fide emptum possideat, dicendum puto, nec hunc alienare tutores posse: ea enim, qua quasi pupillaris vero distractus est, venditio valet. — § 3. Si fundus pupillo pigneratus sit, an vendere tutores: hunc enim quasi debitoris, hoc est, alienum vendunt. Si tamen impetraverat pupillus, vel pater ejus, ut jure domini¹⁵ possideant, consequens erit dicere non posse distrahi, quasi prædium pupillare. Idemque et si fuerit ex causa damni infecti jussu possidere. — § 4. Si fundus legatus, vel per fideicommissum fuerit relictus Scio a pupillo herede instituto, an tutores restituere hunc fundum possint sine auctoritate prætoris? Et putem, si quidem rem suam levavit, cessare orationem: sin vero de re pupilli, dicendum erit, locum esse orationi, nec inconsulto prælore posse alienare. — § 5. Si pupillus stipulanti sponderit, an solvere possit sine prætoris auctoritate? Et magis est, ne possit: a quo inventa erit alienandi ratio. — § 6. Sed si pater stipulanti fundum sponderit, successeritque¹⁶ pupillus in stipulanti: fortius dicitur, sine prætoris auctoritate posse eum reddere. Idemque et si jure hereditario alii successerit, qui erat obligatus. — § 7. Eadem ratione, et si parens fundum vendidit, vel quis alius cui pupillus successerit, potest dici pupillum cætera venditionis inconsulto prælore posse perficere. — § 8. Fundum autem legatum repudiare pupillus sine prætoris auctoritate non potest: esse enim et hanc alienationem, cum res sit pupilli, nemo dubitat. — § 9. Non passim tutoribus sub obtentu æris alieni permitti debuit venditio: namque non esse viam eis distractionis tributam: et ideo prætori arbitrium hujus rei senatus dedit: cujus officio in primis hoc convenit excutere, an aliunde possit pecunia ad extenuandum æs¹⁷ alienum expediri: quaerere ergo debet, an pecuniam pupillus habeat, vel in numerato, vel in nominibus, quæ conveniri possunt, vel in fructibus conditis, vel etiam in reditu spe, atque obventionum. Item requiratur, num alia res sint prætoris¹⁸ prædia qua distrahi possunt, ex quorum pretio æri alieno satisfieri possit. Si igitur deprehenderit non posse aliunde exsolvi, quam ex prædiorum distractione, tunc permittit distrahi, si modo urgeat¹⁹ creditor, aut usurarum modus parendum æri alieno suadeat. — § 10. Idem prætor æstimare²⁰ debet, utrum vendere potius an obligare permittat. Necnon illud vigilanter observare, ne plus accipiat sub obligatione prædiorum fœnoris, quam [quod] opus sit ad solvendum æs alienum, aut distrahendum arbitratibus: ne propter modicum æs alien-

h. t. l. 17, C. de præd. et aliis reb. minor. — 10. L. ult. C. si advers. vendit. pignori. — 11. L. 7, in pr. supr. qui potior. in pign. — 12. L. 1, C. de præd. et aliis reb. minor. — 13. L. 15, supr. de pignorat. act. — 14. L. 5, § 7, supr. de fundo dotali. — 15. L. ult. C. de jure domini. impetr. — 16. L. 1, C. quando decreto opus non est. — 17. L. 1, § 2, vers. quod si supr. h. t. — 18. L. 15, § 2, infr. de re judic. — 19. L. 16, C. de præd. et aliis reb. minor. — 20. L. ult. C. eod.

num magna possessio distrahatur. sed si sit alia possessio minor, vel minus utilior pupillo, magis eam jubere distrahi, quam majorem et utiliore. — § 11. In primis igitur, quotiens desideratur ab eo, ut remittat distrahi, requirere debet [eum] qui se instruat de fortunis pupilli, nec nimium tutoribus vel curatoribus credere, qui nonnunquam lucri sui gratia adseverare prætori solent, necesse esse distrahi possessiones, vel obligari. Requirit ergo necessarios²¹ pupilli, vel parentes, vel libertos aliquos fideles, vel quem alium qui notitiam rerum pupillarum habet: aut si nemo inveniatur, aut suspecti sint qui inveniuntur, jubere debet edi rationes, itemque synopsis bonorum pupillarum, advocatumque²² pupillo dare, qui instruere possit prætoris religionem, an adsentire venditioni vel obligationi debeat. — § 12. Illud queri potest, si prætor aditus permiserit distrahi possessionem provinciale, an valeat quod fecit? Et putem valere, si modo tutela Romæ agebatur: et hi tutores eam quoque administrationem subierant. — § 13. Ne tamen titulo tenus tutores ære alieno allegato pecunia abutantur, quam mutuam acceperunt, oportebit prætorem curare, ut pecunia accepta creditoribus solvatur, et de hoc decernere: dareque viatorem qui ei renunciet, pecuniam istam ad hoc conversam, propter quod desiderata est alienatio vel obligatio. — § 14. Si æs alienum non interveniat, tutores tamen allegent expedire hæc prædia vendere, et [vel] alia comparare, vel certe istis carere: videndum est an prætor eis debeat permittere? Et magis est, ne possit²³: prætori enim non liberum arbitrium datum est distrahendi res pupillares, sed ita demum, si æs alienum imminet. Proinde et si permiserit ære alieno non allegato, consequenter dicemus nullam esse venditionem, nullumque decretum: non enim passim distrahi jubere prætori tributum est: sed ita demum si urgeat æs alienum. — § 15. Manet actio pupillo, si postea poterit probari, obreptum²⁴ esse prætori. Sed videndum est utrum in rem an in personam datum sit actionem? Et magis est, ut in rem detur, non [tantum] in personam adversus tutores sive curatores. — § 16. Communia prædia accipere debemus, si pro indiviso communia sint. Cæterum si pro diviso communia sint, cessante oratione decreto locus erit.

6. Idem, lib. 2, de omnibus Tribunalibus.

Sed si forte alius proprietatem fundi habeat, alius usufructum, magis est ut cesset hæc pars orationis, quæ de divisione loquitur: nulla enim communic est.

7. Idem, lib. 35, ad Edictum.

Si pupillorum²⁵ sint communia prædia, qui diversos tutores habent: videamus an alienatio locum habere possit? Et cum provocatio necessaria sit, puto alienationem impediri: neuter enim poterit provocare, sed ambo provocationem expectare. Item, si eosdem tutores habeant, multo magis quis impeditam alienationem dicit. — § 1. Si pupillus dedit pignori [ex] pateris prætoris, nonnulla erit dubitatio, an alienatio possit impediri? Sed dicendum est, posse²⁶ creditorem jus suum exequi: tutius tamen fecerit, si prius prætorem adierit. — § 2. Si pater vel parens tutor sit alicui ex liberis, an prætor adendus sit, si obligare velit? Et magis est, ut debeat²⁷: prior tamen esse debet prætor ad consentiendum patri. — § 3. Si prætor tutoribus permiserit vendere, illi obligaverint, vel contra: an valeat quod actum est? Et mea fert opinio, eum qui aliud fecit, quam quod a prælore decretum est, nihil egisse. — § 4. Quid ergo, si prætor ita decrevit, vendere obligareve permitto, an possit liberum arbitrium habere, qui faciat? Et magis est, ut possit, dummodo sciamus prætorem non recte partibus suis functum: debuit enim ipse statueret et eligere, utrum magis obligare an vendere permittat. — § 5. Si obligavit rem tutor sine decreto, quamvis obligatio non valeat, est tamen exceptio²⁸ doli loci: sed tunc cum tutor acceptam mutuam pecuniam ei solverit, qui²⁹ sub pignore erat creditor. — § 6. Idem videndum est, an et obligare ei rem possit? Et dicendum est, si eandem sortem acceperit, nec gravioribus usuris, valere obligationem, ut jus prioris creditoris ad sequentem transeat.

8. Idem, lib. 2, de omnibus Tribunalibus.

Qui neque tutores³⁰ sunt ipso jure, neque curatores, sed pro tutore negotia gerunt, vel pro curatore, eos non posse distrahere res pupillorum, vel adolescentium, nulla dubitatio est. — § 1. Sed si curator sit furiosus³¹, vel cujus alterius non adolescentis, videndum est, utrum jure veteri valebit venditio, an hanc orationem admittemus? Et puto, quia de pupillis

²¹ Adde L. 5, § 1, infr. quib. ex caus. in posses. — 22. L. 5, § 5, supr. de offic. procons. — L. 1, § 4, supr. de postal. — 23. L. 12, L. ult. C. de præd. et aliis reb. minor. — 24. L. 1, § 2, supr. h. t. — 25. Adde L. ult. C. de fundo dotali: L. 17, C. de præd. et aliis reb. minor. — 26. Fac. L. 16, in pr. supr. de pignorat. act. — 27. L. 5, C. de præd. et aliis reb. minor. — 28. L. 14, C. d. t. — 29. L. 16, in pr. supr. de pignorat. act. — 30. L. 4, in fin. C. de curat. furios. — 31. L. 1, infr. h. t. — L. 2, C. de curat. furios. — 32. Adde L. 34, in fin. supr. de con-

princeps loquitur, et conjunctim tutoribus curatores accipiunt, pertinere: et de³² cæteris puto ex sententia orationis idem esse dicendum. — § 2. An obligari communia possint, quaeritur? Sed non puto sine decreto obliganda³³: nam quod exceptit oratio, ad hoc tantum pertinet, ut perimatur communio³⁴, non ut augetur difficultas communionis.

9. Idem, lib. 8 Opinionum.

Quamvis antecessor præsidis decrevisset, ea prædia venundari, quæ tutor pupilli subjecto nomine alterius emptoris ipse sibi comparat: tamen si fraudem et dolum contra senatusconsulti auctoritatem et fidem tutori commissam deprehendisset successor ejus, æstimabit, quatenus tam callidum commentum etiam in exemplum coercere debeat.

10. Idem, lib. 6 Opinionum.

Illicite post senatusconsultum pupilli vel adolescentis prædio venundato, si eo nomine apud judicem tutelæ, vel utilis actionis æstimatio facta est, eaque soluta: vindicatio prædii ex æquitate inibebetur.

11. Idem, lib. 5, de officio Proconsulis.

Si prædia minoris vigintiquinque annis distrahi desiderentur, causa cognita³⁵ præses provincie debet id permittere. Idem servari oportet, et si furiosus³⁶ vel prodigi, vel cujuscunque alterius prædia curatores velint distrahere.

12. MARCIANUS, lib. singulari, ad Formulam hypothecariam.

Non fit contra senatusconsultum, si cujus tutor creditori patris pupilli exsolvit, ut ejus loco succedat.

13. PAULUS, lib. singul., ad orationem D. Severi.

Si fundus sit sterilis, vel saxosus, vel pestilens, videndum est an alienare eum non possit? Et imperator Antoninus et D. pater ejus in hæc verba rescriperunt: *Quod allegastis, infructuosum esse fundum, quæa vendere vultis, movere nos non potest: cum utique pro fructuum modo pretium inventurus sit.* Quamquam autem neque distrahere neque obligare tutor pupillare prædium possit, attamen Papinianus, lib. 5 Responsorum, ait, tutorem pupilli sine decreto prætoris non jure distrahere: si tamen, inquit, errore lapsus venderit, et pretium acceptum creditoribus³⁷ paternis pueri solverit; quandoque domino prædium cum fructibus vindicanti doli non inutiliter opponitur exceptio, pretium ac mediis temporis usuras, quæ creditoribus debentur, non offerenti; si ex cæteris ejus facultatibus æs alienum solvi non poterit. Ego autem notavi, Et si solvi poterit, si tamen ille res salvæ erunt, ex quarum pretio æri alieno satisfieri potuit, dicendum est adhuc doli exceptionem obstare, si lucrum capiet pupillus ex damno alieno.

14. Idem, lib. 9 Responsorum.

Paulus respondit, etsi testamentum patris postea irritum esse apparuit, tamen tutores pupilli sive curatores filii nihil contra orationem divorum principum fecisse videri, si secundum voluntatem defuncti testamento scriptam prædium rusticum pupillare vendiderunt.

TIT. X.

DE CURATORIBUS¹ FURIOSO ET ALIIS EXTRA MINORES DANDIS.

1. ULPIANUS, lib. 1, ad Sabinum.

Lege 12 tab. prodigi² interdictum bonorum suorum administratio quod moribus quidem ab initio introductum est. Sed solent hodie prætores vel præsides, si talem hominem invenerint, qui neque tempus neque finem expensarum habet, sed bona sua dilacerando et dissipando profudit, curatorem ei dare exemplo furiosi: et tamdiu erunt ambo in curatione, quamdiu vel furiosus sanitatem, vel ille sanos mores receperit: quod si evenerit, ipso jure desinunt esse in potestate curatorum. — § 1. Curatio autem ejus, cui bonis interdictum, filio negabatur permittenda. Sed extat D. Pii rescriptum, filio³ potius curationem permittendam in patre furioso, si tam probus sit.

2. PAULUS, lib. 1, de officio Proconsulis.

Sed et aliis dabit proconsul curatores, qui⁴ rebus suis superesse non

trah. empt. — 33. L. 17, C. de præd. et aliis reb. minor. — 34. L. 1, § 2, in fin. supr. h. t. — 35. L. 6, L. ult. C. de præd. et aliis reb. minor. — 36. L. 6, § 1, supr. h. t. — 37. L. 14, C. de præd. et aliis reb. minor.

Tit. X. — 1. Lib. 1, Inst. 25; Lib. 5, C. 70. — 2. L. 1, C. h. t. — L. 12, § 2, supr. de tut. et curat. dat. — 3. L. 2, infr. h. t. — 4. § 4, Inst. de curat.